

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni

Un șir garmond:
o dată 7 cr., a doua oră
6 cr., a treia oră 5 cr.,
și de fiesce care publi-
cațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dacțiunea și Admini-
strațiunea Unirii«
în
Blaș.

Fóe bisericescă-politică.

Anul VII.

Blaș 1 Maiu 1897.

Numărul 18.

Cuota.

Ne aflăm în ajunul pertractărilor privitoare la pactul vamal, ce avem a-l închia cu Austria pe un nou period de zece ani. Și mai pe sus de tóte are să ne intereseze proporția, ce ni-se va crea pentru acoperirea cheltuelilor comune, adecă statorirea cuotei.

Este sciut, că până acum Ungaria a contribuit la purtarea cheltuelilor acestora comune cu 31%, ér restul îl plătia Austria. Acum ínse cei din Austria nu se mai mulțamesc cu cât am solvit, ci pretind, ca să plătim mai mult.

După constituție cele două parlamente aú să hotărésca cuota, a nume cel din Budapesta și cel din Viena. Dacă între cele două parlamente nici de cum nu s'ar puté face înțelegere, atunci Maiestatea Sa e îndreptățit a decide și a statori cuota.

E evident și lucru prea firesc, că atenția țării întregi va fi îndreptată spre pertractările celor două parlamente, și că în fața acestei întrebări vor avé să dispară tóte cele alalte cestiuni. Pentru că e vorbă de a plăti, și un procent însamnă circa două milioane. A urca orí a scări cuota însamnă prin urmare a plăti în timp de zece ani cu mai multe milioane mai mult orí mai puțin.

Ast fel stând lucrul se pricepe, că atât în Austria cât și la noi s'a pornit mișcare pentru scărirea respective

urcarea cuotei. Comisiunile parlamentare sînt și alese, ba cea din Austria a și ținut ședință și a decis, ca să nu priméscă altă cuotă de cât 58: 42, ceea ce va să zică 58% pentru Austria și 42 pentru Ungaria. Asta ar însemna o urcare a cheltuelilor noastre cu 11% va să zică cu vre-o 23—25 milioane la an, ceea ce în zece ani ar face 230—250 milioane.

Pertractările comisiunilor parlamentare ne vor lámuri în scurtă vreme despre suma, ce vom avé să o plătim. Pertractările aceste vor íncepe cu statorirea basei, după care va avé a se calcula cuota. Comisiunea parlamentară din Austria a luat de basă a calculului său poporațiunea celor două state și a croit cuota după proporția acestei populațiuni. Comisiunea noastră, — cel puțin cea veche, — de basă a calculului a luat dările directe și indirecte, ce se plătesc în cele două state. La ce rezultat se va ajunge în afacerea acésta, nu putem sci. Atâta la tot casul e sigur, că numai numărul populațiuni nu póte fi basă de ajuns pentru a statori cuota, pentru că după dreptate urcarea orí scărirea cuotei trebuie să stea în proporție cu venitele publice ale celor două state și cu capabilitatea lor de prestațiune.

Orí cum ar fi, e lámurit, că afacerea e fórté gravă, și că la deslegarea ei se cere multă circumspecție, mult patriotism și spirit larg de dreptate. Pentru că de o parte dacă nu ne putem

învoi la aceea, ca să fim păgubiți, nici aceea nu o putem voi, ca să fie păgubită Austria. Susținerea legăturilor de sinceră alipire a celor două state e un interes al monarchiei, ér de altă parte sinceritatea acestei alipiri s'ar sgudui prin orí ce nedreptate, ce s'ar face uneia dintre cele două părți. Prin urmare în apărarea intereselor noastre trebuie să păzim tot de a una dreptatea, și dacă după dreptate se va socoti, că trebuie să se urce cuota, fără murmur va trebui să ne plecăm, de ore ce ast fel pretind interesele mai înalte ale monarchiei.

E ínse lucru firesc, că dorința noastră ar fi, ca să rămânem cu cuota de până acum. Simțim adecă toți greutatea enormă a dărilor deja esistente și simțim de o dată și lipsele cele multe, ce sînt tocmai din cauza nesuficienței banilor în toți ramii administrației publice. Vedem în fine, cum înaintăm spre deficit, și fără de a fi profeti putem prezice, că prin urcarea cuotei ne vom și cufunda sigur în deficit.

Orí cum ar fi ínse, nu este permis, să declarăm din capul locului, că ne vom opune la orí ce urcare a cuotei. Tot, ce putem cere și pretinde, e, ca dreptate să se facă, și ca interesele patriei noastre să fie scutite. Și dacă dreptatea va cere urcarea cuotei noastre, va trebui să ne plecăm. La tot casul ínse cuotă de 42% abia va fi cu dreptate să plătim, și nici nu am fi în stare să o plătim fără a băga țara în totală ruină.

Feuilleton.

Relațiunile eclesiastice ale Românilor din Ungaria și Transilvania în vécul al XV-lea.

(Continuare.)

B.

Românii în vécul al XV-lea.

Ei bine! Și ore de ce naționalitate erau acele popóre? După ce în vécul al 14-lea sub regele Ludovic, mai apoi în vécul al 15-lea sub Sigismund (1428, 1429) și Matia mulți Sârbi s'au colonizat în părțile sudice ale Ungariei, éră în partea nordică a țării încă din vécul al 14-lea erau coloni puternice de Ruteni așezați acolo sub conducerea lui Teodor Koriatovics: admitem, că între popórele schismatice vor fi fost Ruteni, Sârbi, Bulgari și Greci.

Dar cum că majoritatea preponderantă a acolora aú format-o Români, dovedesc drept documentele publice din vécul al XV-lea.

În documentele acelea în tóte părțile acelea ale țării, cari sînt locuite și azi de Români, se amintesc ville și cnezate românesci,

libere regesci și castrense; se amintesc o multime mare de familii române nobile și robăgesci, de diregători înalți ca comiți, v. comiți și voievozi; se află districte special românesci cu drepturi autonome garantate prin domnitori, pe cum și o organizațiune militară națională.

Și fiind că, chiar acésta forméză partea integrantă și mai momentósă a cestiunii despre continuitatea istorică a Românilor, afiu de lipsă, ca în ord cronologic să produc mai multe dovedí comprobátore.

I.

Ville și posesiuni românesci.

Abstragënd de la posesiuni și ville, cari după nume orí după conținutul documentelor, în cari se găsec, sînt de a se considera ca române, cum sînt Nucșóra, Muncel, Mihalenț, Bistra (Negotesci), Zavoiu, Voislova, Cărcima din districtul Caransebeșului, Chorna, Iordanta, Paprad, Thoplot, Plugova, Vereden, Toplichan, Kis-Király-Mezeu, Belabuc din districtul Mehadiel, cunoscute ca posesiuni vechi olachale; Olosagh și Dragomirfalva din districtul Lugoșului ținétore de castrul Zsidovar; Lupșa, Crivadia, Szallas-pataka, Chernesci, Poclisa, opidul Boldogaszonyfalva, Fisesci, Galat, Pogye sau Poyen

(distr. Hațegului), apoi posesiunea regală valachală Feleac și alte multe: voiú enumera numai acelea, cari anumit se numesc ca posesiuni și ville românesci. Étă-le:

1. În protestul nobilului Andreiú de Guth din 1404 și 1406 se amintesc ville valachale aparținétore posesiunii Kis-Sebes.

2. În donaționalul estradat prin regele Sigismund pentru Bolia fiul lui Boian din districtul Crișului cu d. Tyrnaviae festo Bartholom. Ap. 1404 sînt amintite ville cu locuitorí români.

3. Din documentul an. 1406 se află că în părțile Zarandului pe la Boroș-Ineu spre valea Drăntului, ținétore de castrul Egregy (Igris, Agiris) în comunele Dompapfalva, Fejéregyháza, Siklos și Balamérfalva aú locuit Români. ¹⁾

4. Universitatea sásescă cu d. Cibinii die prox. post fest. S. Luciae virg. 1419 dá concesiuone pentru recolonisarea villei române Tylișca.

5. Voievodul transilvan Chaky cu d. Küküllővár feria sexta post fest. visit. gloriosae 1421 villa liberă regală română „Kis-

¹⁾ Marhi Sándor »Arad v. megye Monographiája« pag. 501.

În sfârșit un lucru trebuie să în-cunjurăm: trebuie a nume să ferim Corona de a fi adusă în poziția de a determina cuota ea însăși. Întru adevăr asta ar însemna a espune Corona odiului unei părți și prin urmare ar fi o sgu-duire a stimei și încrederii datorite Dinastiei. Er o sguiduire de acest soiū ar sguidui și poziția esternă a monarchiei, ceea ce nici un patriot nu pōte dori.

Să sperăm, că vom fi feriți de sgu-duirii, și că va succede a ajunge la o înțelegere, care să mulțămescă ambele părți și să corēspundă și intereselor mai înalte ale monarchiei.

Profeție. — La cetirea „Telegrafului Roman“ numărul 42, pagina 3:

„Putem deci prognostisa, că dacă nu mai curēnd, dară în 20 de ani, introducerea liturgiei maghiare în bisericile unite romānesci, va trebui să se întimple pe basa decisului episcopatului catolic și prin urmare cu con-lucrarea episcopilor romāni uniți, cari fac causă comună cu episcopii romano-catolici.“

Noi nu sîntem profeți. Atāta înse scim, că dacă se va face încercarea de a intro-duce în biserică neunită limba liturgică ma-giară, — și „Telegraful Roman“ totuși nu are darul profeției în măsură așa de mare, cât să prognostice, că asta a bună samă nu se va întimpla, — atunci nici țarul Rusiei, nici sultanul Turciei, cei doi patroni ai schismei nu vor păzi biserică aceea de pa-costea acēsta. O va păzi dōră patriarhul din Fanar? Ori dōră autonomia ei?

Neobservarea legii despre naționalități. — „Vaterland“ din 23 a c. serie următoarele: „Înainte de asta cu mai bine de un an substernuse Paul Mudron ministeriului un-guresc al afacerilor interne proiectul de statute pentru o reuniune înființândă, carea să aibă scopul de a aduna banii de lipsă pentru întemeierea unui gimnasiū slovac. În sensul §-lui 26 din legea un-gurēscă despre naționa-

lități lucrul acesta e admisibil; căci el permite în Ungaria fiesce cărei naționalități, să în-temeieze școli populare, medii și superiōre, și îndreptătesce pe civi, să se întrunescă spre acest scop în reuniuni, cari să adune mijlōcele de lipsă, — acestea tōte adevērat că sub inspecția statului și în sensul statulelor încuviințate din partea guvernului. În 15 a c. s'a intimat substernōtorului, că în 9 a c. ministeriul un-guresc al afacerilor interne a hotărīt, că ceruta aprobare a proiectului de statute nu se pōte da, de ore ce de cultivarea mai înaltă a civilor de naționalitate slovacă se îngrijesc în măsură deplină în raport cu populațiunea de limbă slovacă esistentele școli medii de stat și confesionale, și de ore ce nu există aprōpe de loc manuale scrise în limba slovacă și corēspundētore scopurilor de instrucțiune ale școlilor medii etc., și prin urmare o ast fel de școlă ar trebui să se folosescă de manuale și cărți auxiliare scrise în limba cehă. — Dar de altă parte, pe cum arată Mudron în „Norodni Noviny“, în Ungaria întregă nu este un singur gimnasiū, în care limba slovacă să fie obiect obligat, ne cum să se folosescă ea ca limbă de propunere pentru alte obiecte.

A dōua obiecțiune, că adevă Slovacii aprōpe de loc nu au manuale scrise în limba lor, se înfrānge prin faptul, că în Ungaria au existat deja un gimnasiū slovac superior și dōue inferiōre și că ele au avut manuale slovace în de ajuns. De altmintea dōră încă nici nu s'a substernut vre un plan de învățămīnt, și ministrul afacerilor interne decide aci în o afacere, care cade în compe-tința ministeriului instrucțiunii publice. Și în sfârșit Ungaria nu s'ar cutropi, dacă într'însa în instrucțiunea gimnasială s'ar folosi și manuale cehice; dōră aci în bisericile protestantice se folosesc până în ziua de aztăzi Biblii cehice și cărți cehice de cântări. Dar din tōte acestea se pōte vedē, că §-ul 26 din legea despre naționalități pentru Slovacii de acolo nu există, și că se pōte susținē, că

pentru un Slovac cuvintele legii despre naționalități preste tot nu au valōre. Întru adevēr triste stări!“

Revistă bisericească.

Sērbia.

Acțiunea guvernului sērbesc în afa-cerea cestiunii mitropolitului din Ūsküb și a instrucției sērbesci din Macedonia după o scire a lui „Pol. Corr.“ a fost încununată cu rezultat deplin. În afacerea cea dintăiū cabinetul din Belgrad rupse pertactările cu Fanarul încă înainte de alegerea noului patriarh icumenic și hotărīse a începe pertractări mai largi de-a dreptul cu Pōrta. Pertractările acestea se referiau la trei puncte: 1. Recu-nōscerea naționalității sērbesci în imperiul otoman; 2. decidera cestiunii mitropo-litului din Ūsküb; 3. dobîndirea unui iradē, cu care Sērbilor din Macedonia să li-se permită necondiționat, ca după cum va cere lipsa, să înființeze școli. În 22 a c. s'a notificat deci guvernului sērbesc, ca punctele 2 și 3 s'au decis așa, că sultanul a rînduit numirea unui prelat sērbesc de mitropolit de Ūsküb și a edat un iradē referitoriū la deschiderea de școli sērbesci în Macedonia. Ce pri-vesce recunōscerea naționalității sērbesci în Turcia, sultanul a rînduit, ca hotărīrea din anul trecut a Pōrții să se su-pună unei revisii.

Se vede, că silințele naționale ale popōrēlor neunite mai curēnd află sprigin la sultanul de cât la patriarhul icumenic.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Camera deputaților s'a întrunit în 28 a c. din nou după vacanțele sērbă-torilor, înse a fară de o interpelație a lui Apponyi referitōre la situația esternă,

Barisor o donēză familiei Costa, fiul lui *Iaroslav*.

6. Regele Sigismund cu d. Wegles feria sec. ante festum Pentecostes 1410 posesiunea valachală *Bozyntha* (cottul Satmar) o donēză familiei *David*.

7. În actul de schimb închiat între regele Sigismund și familia Chaak cu d. Debreczen feria tertia prox. ante festum sa-cratiss. Corporis 1422 ca posesiunii romānesci populōse se amintesc *Dyseer, Zunyogd, Akor* și *Lyky* (cttul Bihorei).

8. În diploma confirmațională estradată de regele Sigismund pentru *Radul* fiul lui *Czakó* de dto Brassoviae in festo b. Stephani Protomartyris 1426 se amintesc villa liberă romānă *Bereczfalva*, în parte lipsită de locuitori.

9. În actul donațional al regelui Adalbert de dto Budae sec. die festi b. Dorotheae Virg. 1439 a fară de posesiunile valachale ale familiei romāne *Ghorna* (Zorna) se mai amintesc și posesiunile altor Romāni nobili.

10. Regele Vladislau cu d. Budae in festo sacratiss. Corporis Xti 1444 pe nobilul *Bizere* îl confirmă în posesiunile „volachales“ *Kusklya, Zawoy, utrasque Patak et Zylfa* din districtul Caransebesului, înse sub condițiune și pe lângă servițiile, „quibus aliae possessiones Wolachicales in dicto districtu tenentur“, cum erau spre esemplu *Themesel, Theregoba, Urbachyen, Alsohydeg, Krewa super., Pattak, Yabelchna, Warciorowa, Kalowa, Pleše, Meel, Novakfalva, Wolya, Alșofalva* posesiunile familiilor romāne *Lado* și *Vitez* din districtul Sebișului.

11. Ioan Hunyadi în scrisōrea sa de dto Hunyad die festi b. Ioannis 1449 vorbesce despre posesiunea romānă „*Bayesd*“.

Eră în donaționalul estradat prin episcopul de Alba Iulia, cu d. Gyalow (Gilēū) 1450 se amintesc *Oláh-Gorbó* ca posesiunea voivodului romān.

Adaugem la acestea posesiunile și villele romānesci amintite în vēcūl al 14-lea ca *Kercz Valachorum* și cele 5 snte romānesci ținētore de castrul Salgo (Săliște), apoi *Churzachk, Kurtwelus, Kereklygeth, Kerteg* și *Uskulenpataka* de lângă *Criș, Fyzeș, Zeek, Elews, Hulmaș, Turateluke, Mikoháza, Thyra-teluke, Chyzer, Bogdanháza, Fulkechel, Detre-haza*, tōte în ctul Crasnei în Selagiū; *Nago-lahfalu* (cttul Albei), *Mohal* (cttul Dobocei), *Deszmér, Szamosfalva, Szent-Miklos, Wasarhely* (ținētore de castrul Balvanus), *Karaszna, Feleac, 4 ville romānesci* între Sibiu și Szerdahely, tōte din Transilvania.

Zalotina, Hurpatokfalva, Kopácsfalva, Deszefalva, Hernesháza, Sugatugfalva ale familiei Dragoș din Maramurēș; *Iood, Baeskon, Keetvison, Moyze, Bors, Kettzeveste, Isa, Apșa* ținētore de dominiul Conia al voivodului Balc, Drag și Dragomir, erășii din Maramurēș.

În districtul *Erdőd* posesiunile „duo *Aszyag, Borslyuk*, duo *Eurvyynys, Basafalva, Tryvascha, Kamin* și *Ovar*“.

Districtul estins din Megassala (Aranyos-Megyēs) cu fōrte multe sate romānesci. De lângă Careiū (cttul Satmar) se amintesc *Domahida, Csomakoz, Dengeleg, Bagos, Resege* și *Bere*.

În Biharea se amintesc 6 ville romānesci în districtul Lahsag.

În districtul castrului Deva a fară de villa *Zlășd* se mai amintesc și alte ville romāne libere.

Eră ce se ține de părțile banatice, acolo era a fară de dominiul estins al *Ikusulu* (lângă Faget) colonisate cu Romāni veniți din țara romānescă cu familia Karapciū, erau o mulțime multă de comune tot romānesci ținētore de cele 8 districte romānesci, în cât regele Sigismund a putut să zică, că în servițul rebelului Ioan fiul lui I. de Palysna din districtul Beregeș (Bănat) a stat „*grandis gens volachalis*“.

II.

Cnezate romānesci.

Alte doveđi despre mulțimea poporului romān se cuprind în acele documente, în cari lămurit se amintesc „*Cnezatele romānesci*“, parte *regesci*, parte *libere castrense* și *perpetue*. Etă:

1. Regele Sigismund cu d. Tyrnaviae feria 6-a prox. post festum S. Bartholomaei *Cnezatul Szálláspataka* „titulo novae donationis“ îl dă cnezilor de Hattzagh *Kenderes* și *Barb* fiil lui Gregoriū și lui Costa fiul lui Nicolau.

2. Voivodul transilvan *Lascu* (Laczk) cu d. Hatzok sec. die festi b. Barnabae 1409 pentru împoporarea villei *Achynus Poyana* (Zălcant), pe cum și pentru apērarea pasului de la pōrta de fer dreptul de cnezat liber îl dă lui Stanciul, Berivoy, Dragomir și Wlad.

3. În actul de împăcaciune dej dto Belenes in festo b. Augustini 1416 se face amintire de cnezii romāni.

la călătoria monarhului în Rusia, la strîmtoarea, în care au ajuns Grecii etc., n'a găsit nimica de lucru. Dintre proiectele, cari aveau să se pertracteze, sînt adecă pregătite pentru pertractare numai două, a nune un raport al comisiei de petiții și proiectul unei căi de fer vicinale. Între petițiile, cari ajung la desbatere, se cuprind și 13 petiții de ale municipiilor în contra urcării cuotei.

Rusia.

Primirea monarhului nostru în capitala Rusiei a fost cât se poate de strălucită.

Cu mult mai momentose de cât primirea acesta strălucită sînt declarațiile împrumutate, cari le-au făcut cei doi împărați în toasturile sale de la dinerul de gală din 27 a c.

Împăratul Nicolău a rostit următoarele cuvinte:

„Fericit pentru ființa de față a Maiestății Sale între noi pun mare preț pe aceea, ca să-i mulțămesc pentru dovada asta nouă a prieteniei sincere, carea ne lăgă de olaltă. Prietenia acesta e întărită prin comunitatea vederilor și principiilor, cari țintesc într'acolo, ca să asigure poporilor noastre binefacerile păcii. Maiestatea Văstră cunoște sentimentele cordiale, cari mă însuflețesc pentru persoana Văstră, și prețul de tot deosebit, care-l pun pe o solidaritate perfectă între noi cu privire la înaltul scop, ce-l urmărim. Beu pentru sănătatea Maiestății Văstre, pentru sănătatea Maiestății Sale Împărătesei și pentru a întregii familii împărătesci.“

La acestea împăratul Francisc Iosif a răspuns cu cuvintele următoare:

„Adănc mișcat prin primirea plină de iubire și cordială, carea Maiestatea Văstră ați fost așa de bun a mi-o găti,

și prin feluritele atențiuni, de cari sînt încunjurat începînd din momentul, în care am trecut hotarile acestui imperiu, îmi zace mai ales la inimă, ca să exprim Maiestății Văstre mulțămăta mea cea mai vie și mai sinceră. Mă bucur, că vîd în acesta o garanță nouă a prieteniei strînse, carea ne unesc, și carea întemeiată fiind pe stimă și loialitate împrumutată formeză pentru poporele noastre o garanță durabilă a păcii și prosperării. În devotament tare față cu învingerea acestei cause mă voiu privi tot de una de fericit, că spre acest scop pot conta la prețiosul sprigin al Maiestății Văstre, și convins fiind despre rezultatele, ce sînt rezervate silințelor noastre comune, beu pentru sănătatea Maiestății Văstre, pentru a Maiestății Sale Împărătesei și pentru a întregii familii împărătesci.“

Nu se poate, ca unei alianțe de prietenie să i-se dea expresie în chip mai energic și mai cordial. Solidaritatea țintei și intereselor exprimată de cei doi monarhi toți o privesc pentru Europa de o garanță a binecuvîntărilor păcii.

Grecia.

După câte va lupte mai mici și după o luptă mai mare la Mati oștea grecescă din Tesalia s'a retras și nefăcînd nici o încercare de apărare a lăsat, ca Turcii să cuprindă Larissa capitala Tesaliei. Trupele grecesci s'au concentrat din nou la Farsalos în partea de mîeză zi a Tesaliei.

În Epir trupele turcesci încă înainteză respingînd pe Greci. O telegramă din Constantinopol din 27 a c. spune, că Turcii au cuprins cetatea Arta. Acesta e pe teritoriul grecesc. Ast fel ar fi succes Turcilor și pe câmpul de război apusan, să mute lupta pe teritoriul grecesc.

În urma desastrelor, ce le-a suferit armata grecescă, guvernul a încredințat conducerea ulterioară a armatei colonelului Smolenski.

Numai pe mare au rămas până acum Grecii superiori. Flota condusă de prințul Georgiu e în apropierea cetății Salonichi. Locuitorii cetății se tem, că Grecii vor cuprinde portul. Dar aci puterile europene sînt așa de mult interesate, cât ele au pus cetatea sub scut internațional așa, că aci Grecii se vîd față în față nu numai cu Turcii, ci și cu puterile europene.

Între atari împrejurări atențiunea generală se îndreptă spre întimplările cele ce-și urmăză în Atena.

Deruta armatei grecesci a produs în Atena mișcări antidinastice. „Standard“ aduce din Atena cu datul 27 a c. scirile următoare: „Poziția familiei regesci e critică. Din parte vrednică de creștinmînt se asigură, că se leau măsuri, ca familia regescă în cas de lipsă să potă părăsi în grabă țara. Locuitorii susțin, că prințul de coronă portă vina desastrelor armatei grecesci.“ Altă scire telegrafice din Atena tot cu datul 27 a c. spune: „Situția e de tot critică. Poporul a intrat cu forța în neguțatoriile de arme și au dus cu sine armele, cari le-au găsit. Pe stradă oratori mulcomesc poporul. Căderea ministeriului e sigură. Conducătorii opoziției sînt în palațul regesc. Camera ține astăzi ședință. Cetatea e nespuse de iritată.“

Ralli, capul opoziției, pe cum și toți soții lui își dau tîtă silința, ca să mulcomescă poporul. De altmintrea sîrtea cabinetului Delyannis e sigilată. Ralli se privesc de fiitorul president al noului cabinet. Începe el nu va pută schimba starea desperată, dacă nu va cere intervenția puterilor.

4. Capitulum de Cianad cu d. prox. post festum exaltationis s. crucis 1412 atesteză, că nobilii români *Dionisiu, Petru și Stan*, jumătate din posesiunea *Gyepen* „titulo perpetuae cnezatus donationis regalis“ o a dat lui *Farcas* fiul lui *Bogdan*.

5. Comitele Temişorei *Pipo* în actul de împăcaciune de d. Temesvar feria sec. prox. post dominicam Laetare 1418 amintesc o mulțime de cnezii și nobilii din cnezatele posesiunilor regale de lângă riul *Maylatmacho* din *Bănat*.

6. Regele *Sigismund* cu d. *Budae* vigil. festi b. *Thomae Ap.* 1419 demandă castelanilor *Matia* și *Emeric Paloczy* din *Muncaciū*, ca în cât ar fi întemeiată căința cnezului *Nicolău* „*volachus*“ fiul lui *Sandrin* de *Dolha*, că *Teodor* „*dux Podoliae temporibus diu praeteritis*“ fără drept ar fi luat de la dinsul cnezatul și posesiunile *Kuchnycha* (*Kusnitza*=*Kosnicza* actul din 14 Febr. 1451) și *Kerechke*, acelea să i-se redea.¹⁾

7. Castelanul cetăților *Severin*, *Orsova*, *Mihald*, *Sebeș*, și *Zsidovar* cu d. *Sydovar* festo b. *Jacobi* 1420 cnezatele preste posesiunile *Magoyfalva*, *Rekethe* și *Stremptura* din districtul *Comiat* „*a quam pluribus temporibus*

iam retrolapsis possessas“, pentru renumerarea serviciilor militare „*more cnezatum volachorum*“ pe basa informațiunilor date de cnezii și nobilii celor 4 districte (*Sebeș*, *Lugas*, *Komyath*, *Remethe*) le dă lui *Bogdan* fiul lui *Nicolău* și nepotului acestuia *Magoya*, și printr'insul lui *Nicolău* și *Ioan* fiii lui *Magoya*, lui *Michail* fiul lui *Elye*, lui *Thoma* fiul lui *Paul*, lui *Stanislaū* fiul lui *Ivan*, și lui *Michailă* fiul lui *Luca*.

8. În mandatul regelui *Sigismund* de datul *Brassoviae* feria tertia post festum *Sanctissimae Trinitatis* 1427 se amintesc districte *olachale* cu cnezii și locuitorii români ținătoare de castrul regal din *Deva*.

9. În procesul intentat de cnezii *Ștefan Rayo* și *Dobreș* din *Kyralmezu* și pertractat sub presiuni regelui *Sigismund* la 1428 sînt amintiți o grămadă de cnezii și cnezate din *Jablanicha* și *Zalya*.

10. În donaționalul de d. *Hatzak* *Dominica* prox. post festum b. *Elisab. reginae* 1435 se amintesc cnezatul posesiunii reg. din *Riusor* și villa liberă *Syrel* ținute de *Costa*, *Stanciul* și *Volcul Popa*, era apoi donate lui *Mich.* și *Bosorada* de *Riușor* întru remunerarea meritelor militare dovedite sub castrul *Hațegului*.

11. Între anii 1432—1437 a dese obvin răpiri de iobagi. În actele de repostulare a acelora se amintesc cnezii cu nume românesci ca de es. *Georgiu Marigiu* cnez (1437), *Micola* de possessione *Stanko* (1437), *Ioan Crayul*, *Petru Gomilia* ș. a.

12. În donaționalul regelui *Vladislaū* de d. *Budae* feria sexta prox. post festum visit. B. M. *Virg.* 1442 sînt amintiți cnezii români *Nic. Turchiu* de *Gamza*, *Mich. Corneth*,

Mich. Georg. Ioan și *Nicolău* de *Berzews* din posesiunile *Berzews*, *Ochaba* și *Ochabița* din districtul *Lugoșului*.

13. În donaționalul voivodului *Transilvaniei I. Hunyadi* de d. *Temesvár* în festo ascensionis 1446 se amintesc cnezatul din *Cholnakos* (*Cinciș*) al nobilului cnez *Dan* și al fraților lui *Voicu*, *Petru*, *Csorba* și *Ioan* născuți din *Jaroslav* (Cfr. actul din 1448).

14. *Ioan Hunyadi* cu d. *Hunyad* în ipsa die festi b. *Ioann.* ante portam dăruesc lui *Nicula Ongor* cnezatul posesiunii *olachale Bayesd*.

Să se adaugă la acestea cnezate din vîcui al 15-lea cele din vîcui al 14-lea ca de es. cnezatele române din *Surduc*, din *Ozon*, din *Maramurș*, cnezii *Dobrota*, *Bracau* (1343), *Bogdan* din *Mutnic* (1352), *Fărcas*, *Grigorie* și *Nicolău* fiii lui *Socol* din *Secaș* (1357), *Bozorád* din *Carageu* (1358), *Zocul* (1358), cnezii *Românilor* „*castru Iliad*“ (1363), *Mateiu* din *Komian* (*Comiat*) (1364), *Sturza* din districtul *Caransebeșului*, *Nicolău* din *Berche* (1375), o grămadă de cnezate din 1378, *Timan* din *Voia* de genere *olachali*.

Apoi în *Transilvania* mai ales în districtele *Hațegului*, *Hunedorei* și din jurul castrului regal din *Deva* se amintesc cnezii și cnezate libere cu dreptul de a deprinde justiția în adunările *Nobililor* (1358). Așa familii de cnezii erau: *Ladislaū Mușad* (*Musacs*) *olachus* (1362) cu donațiunea vîlei *Zlașd*, *Dobre* fiul lui *Ioan* în cnezatul *Leșnic* (1394), *Stoia*, *Zeyk* și alții cnezii români din districtul *Hațegului*.

(Va urma.)

¹⁾ Cfr. încă actul de schimb de dtul *Becske* 81 Ian. 1451 între *I. Hunyadi* și familia *Dolha*, prin care acesteia se dă *Macaria* și *Sarcad* din ctul *Bereg* „more et ad instar kenezionum *Walachialium*“. Apoi actul judeului *Curiei Paloczy* de d. 16 Ian. 1450, față de cnezatul român din *Moisey* (ctul *Maramurș*), în care ca vecini se numesc mai mulți nobilii români; mandatul lui *I. Hunyadi* de d. *Temesvar* feria 6-a prox. ante fest. b. *Sebastiani* et *Fabiani* 1451 referitor la posesiunea *Jood* din *Maramurș* a familiilor *Sandrin* și *Vancea*, *Balig* de *Jood*, *Bogdan* fiul lui *Vancea*, *Drodca*, *Ivan*, *Gorzo*, *Michail* și *Deacjuga* de *Jood*.

O luptă pentru neatfîrnarea bisericii.

(Continuare.)

Noul imperiū avea să fie un imperiū „protestant“. De aceea trebuia să se scrie deja de-asupra porții acestui templu nou, că într'însul nu aŭ loc prietini de ai Papei.

De for al legilor speciale menite pentru realizarea Kulturkampfului a ales Bismarck Prusia, pentru că în Prusia cea cu populațiune protestantă preponderantă spera a în-genunchia mai ușor pe prietini Papei. În Prusia avea deci biserica catolică mai întâi să se facă „prusescă“. După aceea putea ea apoi să se lărgescă și să se facă apoi o biserică germană națională.

În 28 Novembre 1871 s'a deschis Landtagul prusesc cu un mesagiū al tronului, care cuprindea și următoarele cuvinte: „Față cu mișcările cele ce s'aŭ întimplat pe teren bisericesc, guvernul meu va să păzescă puterī de stat deplina neatfîrnare cu privire la manuarea dreptului și a ordinii civile și pe lângă neatfîrnarea îndreptătită a bisericilor și a societăților religioase să scutescă de o dată libertatea de credință și de conștiință a singuraticilor. Cu scopul de a realiza pe cale constituțională principiile acestea veți primi proiecte de legi speciale, cari aŭ de obiect închierea căsătoriei, regularea raporturilor stării civile și efectele iuridice ale ieșirii din biserică. — Proiectul unei legi generale de instrucție se va înoi și în sesiunea acésta. — O lege specială despre inspecția asupra școlilor are de scop a satisface cât se pôte de iute unei lipse, care s'a recunoscut de urgentă în gradul cel mai mare.“

Principele Bismarck urgita în rîndul cel dintăi pertractarea legii despre inspecția asupra școlilor. Cancelarul nutria părerea, că clerul cu ajutoriul școlii a „polonizat“ în Posnania, Prusia apusană și Silesia superiōră. De aceea inspecționarea școlii avea să se lea de la biserică și să se dea statului, și acesta avea apoi în regatul întreg să admită pe preoți la inspecționarea școlii ori să-i opréscă de la ea după bunul seŭ plac.

Într'o ședință plenară a ministeriului ministrul cultelor v. Mühler declarase, că va subțerne regelui spre aprobare proiectul de lege despre inspecționarea școlilor. El o și făcu. Înse mai apoi îl cuprinse pocăință, și el scrise regelui, că nu e în stare, să motiveze legea aceea.

Urmarea a fost, că în 17 Ianuariū conservativul v. Mühler conform voinței lui Bismarck a trebuit să facă loc noului ministru al cultelor Falk.

Proiectul acela cuprindea doi paragrafi esențiali și a nume:

„§. 1. Abrogându-se tôte hotărîrile contrare vigente în singuraticele părți ale țării inspecția preste tôte institutele publice și private de instrucție și educație compete statului. Conform acesteia tôte oficiile și toți oficialii, cărora le e încredințată inspecția acésta, funcționează în numele statului.“

„§. 2. Numirea inspectorilor scolastici locali și cercuali și limitarea cercurilor lor de inspecție compete singur numai statului. Misiunea inspectorilor școlii populare dată din partea statului, întru cât ei pōrtă oficiul acesta ca oficiū lateral ori de onōre, se pôte revoca ori când.“

Împotriva acestui proiect în dată s'a născut în poporul catolic o mișcare de protest. Singur deputatul Dr Peters a primit la 500

de petiții de protestare cu mai bine de 80,000 de subscrieri.

La desbatere a ajuns proiectul în 8 Februar 1872. Principele Bismarck a grăit cu prilejul acesta cu înverșunare forțe mare împotriva centrului, în a Polonilor și în a Velfilor. Proiectul în sfârșit s'a primit cu 216 contra la 174 voturi.

Era înse întemeiată îngrijirea, că proiectul în senat nu va găsi majoritate. Bismarck își ajută deci cu un așa numit pairschub și își asigură ast fel și în senat majoritatea. În decursul debaterii se sculă Bismarck și zise între altele, că legea acésta o pretinde grijea de a asigura viitoriul nou createi împărății evanghelice. Grăi, părăsi sala, încălecă și făcu vesel o preumblare călare prin grădina zoologică. Er senatorii uimiți primiră proiectul cu 125 contra la 76 voturi.

În dată ce proiectul de lege ajunsese la cunoscință publică, episcopii prusesci îndreptară fiesce care în deosebī cătră camere un protest, în care ziseră între altele:

„Prin aceea, că într'însul se atribue statului dreptul exclusiv de a inspecționa institutele acestea, se lipsesce biserica de dreptul de inspecție preste școlă, care drept îi compete conform dezvoltării istorice și conform constituției, și lipsirea acésta se întimplă așa, că nu se lasă bisericii neatinsă nici chiar conducerea instrucției religioase. — A fară de aceea în sensul proiectului ministrii bisericii fară de a se băga în samă voința lor și a superiorilor lor aŭ să fie obligați a lua asupra-și un oficiū de stat, care ușor pôte să-i aducă în conflict cu biserica și cu conștiința lor și ușor pôte să le pună pedeci și greutăți în împlinirea cu folos a oficiului spiritual.“

Pașul acesta al episcopilor a rămas far de rezultat. De aceea se îndreptară acum episcopii cătră regele, ca el să deneghe proiectului sancțiunea. Înse în zădar. Acum protestară episcopii în contra executării acestei legi și într'o pastorală comună dădură clerului următoarele instrucții:

„1. Fiesce care paroch are să împlinescă inspecția locală asupra școlilor parochiei sale, și acésta far de a mai avé lipsă de încuviințare episcopescă specială.

„2. O atare încuviințare e dimpotrivă de lipsă, dacă e vorbă de aceea, ca el să primescă oficiul de inspector cercual ori de inspector local a fară de parochia sa.

„Inspectorii scolastici de categoria asta, cari sînt deja în funcțiune, nu aŭ lipsă de o atare încuviințare.

„3. Pentru cazul, când de la inspectorii scolastici preoți cu respect la oficiul lor se pretind lucruri, cari colidéză cu dătorințele lor preoțesci ori bisericesci, ei far de a se înțelege mai înainte cu Ordinariatul nu vor renunța la oficiul seŭ scolastic.

„4. Se mai pretinde de la respectivul preot, să aducă lucrul la cunoscința Ordinariatului. În dată ce din partea statului s'ar revoca inspecția scolastică încredințată lui ori s'ar întimpla alte schimbări de moment în sfera activității lui.

„5. Er față cu voi, fraților credincioși, nutrim încrederea, că de acum înainte veți îndoi zelul întru a da și a cultiva instrucția religioasă și întru a nu sci de oboselă în lucrul cel forțe meritos al educației creștinesci și al întregii cultivări a tinerimii.“

Episcopii dând instrucțiile acestea nutria părerea, că darea instrucției religioase

se va permite clerului far de nici o dificultate. Părerea acésta mai apoi se vedī de greșită.

(Va urma.)

O privire preste starea actuală, cum și preste progresul realizat pe terenul bisericesc și scolastic în protopopiatul gr. cat. al Sibiului pe periodul de la 1862 până la 1896.

Aflu de lipsă și de interes, cel puțin pentru posteritate, a scrie câte ceva în ziaristica noastră și despre afacerile mai momentose bisericesci și scolastice din protopopiatul gr. cat. al Sibiului și încă pe un period mai bine de trei decenii, ca ast fel cetitorii interesați să vadă progresele, ce s'aŭ putut face în un timp atât de îndelungat și între împrejurări atât de grele, pe terenul culturii religioase-morale și intelectuale a poporului nostru din amintitul protopopiat.

Trebue înse să mărturisesc din capul locului, că în timp de trei decenii și mai bine, între împrejurări mai favoritoare și dispunend de mijlocele materiale și morale necesare, cum și de factorii intelectuali recerți în măsură mai abundantă, s'ar fi putut dōră face și mai mare progres pe terenul culturii poporului nostru; cu tôte acestea, trebue să constat cu internă satisfacțiune, că și progresul deja realizat, în proporțiune cu mijlocele, de cari aŭ putut dispune factorii intelectuali conducători, se pôte numi cu tot dreptul mulțamitor și pôte servi de exemplu și posterității noastre. Nu încape înse îndoelă, că urmașii nostri încă vor avé forțe mult de a se lupta, dacă vor fi pătrunși, după cum tare doresc și sperez, de înaintarea și prosperarea poporului român în tôte ramurile principale ale culturii și civilizațiunii adevărate, conform recerțelor urgente ale timpului modern. Alt cum este sciut, că viața însă-și este o luptă continuă, și că scopurile mari și nobile numai prin fatigii, sacrificii și lupte neobosite și statornice se pot realiza.

După cele premerse îmi permit a presenta aici numai în general o iconă pe cât se pôte de fidelă, basată pe fapte, despre aședămintele și instituțiunile culturale, cari s'aŭ putut înființa în decurs de trei decenii și mai bine în protopopiatul Sibiului prin contribuiri, fatigiile și sacrificiile poporenilor respectivi, cum și prin stăruințele și zelul conducătorilor lor. Voiū aminti deci aici mai întâi aședămintele culturale mai momentose realizate preste tot în mai multe parochii din acest protopopiat, și apoi în urmă voiū înșira unele aședămintele și institute culturale mai momentose, realizate în parochia gr. cat. a Sibiului, care este centrul districtului protopopesc de aceea-și numire.

I. În des numitul protopopiat s'aŭ edificat 6 biserici nouē, tôte din material solid (Armeni, Cașolt, Ghișasa de sus, Racovița, Șura mică și Stenea), abstrăgend aici de la reparaturile mai mari sau mai mici, făcute după trebuință la unele biserici.

S'aŭ edificat 12 școli, erăși din material solid, căci în 1862 esista edificiū de școlă numai în o parochie (Șaldorf). Școli s'aŭ edificat în Alămor, Armeni, Borta, Brad, Calvaser, Cașolt, Ghișasa de sus, Hamba, Sibiu, Șeica mare, Șelcău și Stenea. S'aŭ mai edificat câteva case parochiale (în Buia, Cașolt, Ludoșul mare, Șelcău și Șura mică).

În toate parochiile prevădute cu școli confesionale, 17 la număr, s'au sistematizat salariile docentale la minimum de 300 fl. v. a. Cu durere înse trebuie să mărturisesc, că după ce comunele bisericesti din protopopiatul Sibiului nu dispun de averi comunale, de unde să se potă dota s'au măcar ajuta școlile și învățătorii noștri, încassarea regulată a salariilor învățătoresci este împreună cu mari greutăți, ca și abstragând de la diverse cazuri de renitență, provenită în parte și din nepricepere și alte influințe, poporul în lipsă de averi comunale, cum și în lipsă de fonduri, este silit a suporta toate greutățile și dările publice de stat, comitatense și comunale etc. numai pe calea repartiziunilor eic-tate după familii și respective după moșii; prin urmare și salariile învățătoresci trebuie mai preste tot să se încasseze mai ales pe calea repartiziunilor de la poporeni respectiv.

II. În parochia gr. cat. a Sibiului, în periodul de trei decenii și mai bine, s'au realizat următoarele aședăminte și instituite culturale:

În 1866 în lipsa totală de casă parochială, cât de cât corăspundătoare, prin stăruințele și sacrificiile parochului actual, carele a sacrificat din al său propriu 1140 fl. v. a., s'a edificat o nouă casă parochială din material solid în valoare de 5000 fl.

În 1872 s'a acoperit din nou turnul bisericii și s'a reparat întreg coperișul aceleia, care a costat la 700 fl.

În 1879 s'au procurat pe sama bisericii și a școlii realității (casă cu grădină) în valoare de 1500 fl. v. a.

Tot în 1879 s'a câștigat dotațiune anuală din cassa alodială a cetății pentru paroch 120 fl.

În 1887 s'a reparat șura și grajdul parochial, făcându-se nou coperiș cu țigle în loc de șise, carele a costat preste 700 fl.

În 1879 s'a esoperat din cassa alodială a cetății o dotațiune anuală pentru școlă de 200 fl.

În 1886 s'a edificat din material solid altă casă parochială pentru locuința cooperatorului în valoare de 1200 fl.

În 1893 și 1895, după lupte de mulți ani, s'a câștigat o dotațiune anuală pentru școlă din cassa universității săsesci de 500 fl.

În 1892 s'a edificat nouă școlă frumoasă, care a costat 5200 fl.

În urmă în 1896 s'a ridicat salariul învățătorului de la școlă poporală gr. cat. de aici la 500 fl. cu drept de cuincuenalii.

S'a ridicat cor nou în biserică, s'au făcut ferestri nouă, și s'a colorat partea internă a bisericii, cari toate au costat 500-600 fl. Alte reparațiuni mai neînsemnate nu se mai amintesc.

Cu deosebită recunoștință și profundă mulțumită sînt dator a constata, cum că la realizarea amintitelor aședăminte, investițiuni și acuzițiuni au contribuit și bărbați zeloși și inteligenți gr. cat., cari după timp au petrecut și conviețuit în mijlocul nostru și unii și de present, har Domnului, petrec în mijlocul nostru, și în cazuri de trebuință, după împrejurări, nu lipsesc a veni în ajutorul bisericii și școlii noastre; ba și între poporeni s'au aflat și se află creștini buni, cari își sacrifică obolul pentru scopuri culturale.

În fine se observă, că aședămintele, investițiunile și acuzițiunile realizate singur

numai în parochia Sibiului valorază suma considerabilă de 15,500 fl. v. a.

Sibiū în 21 Aprilie 1897. I. V. R.

Noutăți.

Sărbătorile Înviării din Blaș s'au celebrat cu mare solemnitate. Frumosele ceremonii de la Mănecat s'au sevârșit dimineața la 4 ore. La ridicarea solemnității de la liturgie au contribuit mult și pompierii vol. din loc, cari s'au prezentat în ordine cu muzica și stindardul lor. Atât la s. Liturgie cât și la Înserat s'a cetit s. Evangelie în limba română, greacă, latină, magiară, germană, italiană și franceză. La s. Liturgie Escelența Sa I. P. S. D. Mitropolit prin o predică festivă a dat poporului credincios învățătură părintescă.

Din Arhidiocesa. Onoratul *Ilariu Ciungan* paroch în Timpăhaza din districtul protopopesc al Aiudului este numit paroch al parochiei *Boș* din districtul protopopesc al Coșocnei. — On. *Aureliu Fodor* paroch în Panteceu din districtul protopopesc al Dergei este numit paroch al parochiei *Pata* din districtul protopopesc al Coșocnei.

Părechea regală a României a sosit în 23 a c. în Abazia. În 25 s'a inaugurat acolo o promenadă nouă construită cu speșele regelui Carol.

Înmulțirea reuniunilor de consum. După Blaș și-a înființat reuniune română de consum Făgetul și Sibiul; acum e pe cale de a se înființa atare reuniune și în Tiuș. Dorim. ca planul Tiușenilor cât mai curând să-l vedem realizat. Ar fi bine, când în toate centrele românesce ar exista reuniuni de consum și ar întrețină legătură unele cu altele.

Înaintări în armată Cu prilejul înaintărilor din Maiu au fost promovați următorii ofițeri români: Colonel Nicolau Căna, până acum vice-colonel în regimentul de infanterie nr. 64; vicecolonel în stabul de geniu: maiorul Ștefan Meanghia în ministerul de război și Iosif Băcillă maior în reg. de inf. nr. 49; maiori Ioan Poplecean, până acum căpitan de I. clasă în batalionul de vânători nr. 30, la regimentul nr. 4 al vânătorilor imperiali Ioan Iovescu de la reg. de inf. nr. 83, Ștefan Bogat de la reg. de inf. nr. 69., Ioan Bogdan de la reg. de inf. nr. 97 la reg. de inf. nr. 64; căpitani de clasa I. George Fleșariu în reg. de inf. nr. 14, Alexandru Coleșar în reg. de inf. nr. 71, George Petri; căpitan de clasa II. locotenentul Demetriu Burdea de la reg. de inf. nr. 33 la regim. nr. 63; locotenent sublocotenentul George Popa Grama de la reg. de inf. nr. 61, Teodor Roman de la reg. de inf. nr. 43, George Isopescul de la reg. de inf. nr. 41 la regim. de inf. nr. 94, Iosif Maidan în reg. de infanterie nr. 32, Pompeiu Bența în reg. de inf. nr. 52. sublocotenent cadetul lociitor de ofițer Alexandru Turtorean în batalionul de vânători caștrensi nr. 13, cadetul lociitor de ofițer Aurel Dolinar în trupa sanitară. La honveșime au fost avansați la gradul de căpitani cl. II. Ioan Telia și Nicolau Petras, la gradul de locotenent sublocotenentul Feliciu Pop. La gendarmarie a fost promovat de locotenent Nicolau Nistor.

Te Deum pentru întărirea lui Dr Lueger. Duminecă în 25 a c. s'a ținut în biserică votivă din Viena un oficiu de mulțumită pentru întărirea lui Lueger în oficiul de primar al Vienei. Te Deumul l-a oficiat parochul dr Marshall. A asistat mulțime mare de corporațiuni, reuniuni și popor. — Ca vice-primar în locul lui Dr. Lueger a fost ales Strobach fost primar. El a primit alegerea. Contracandidatul liberal Dr. Vogler a obținut numai 33 din 126 de voturi.

Episcop decorat. La propunerea ministrului a latere Maiestatea Sa în 23 April a decorat pe episcopul rutean gr. cat. de Muncaciū cu crucea mijlocie a ordului Leopoldin.

Surpare primejdiosă. Preste comuna Dănc din comitatul Clușului a venit o teribilă catastrofă. În urma ploilor îndelungate

în 19 a c. de o dată s'a surpat delul de asupra comunei din partea despre mază nopte. Poporul cuprins de grăză a fugit în ceealaltă parte a comunei. Pământul surpat în cantitate mare de pe estensiunea de preste 100 de jugere a ruinat și îngropat mai multe case și superedificate economice.

La alegerea de deputat dietal în Brașov în cercul electoral I. a învins candidatul Sașilor moderați Dr. Iuliu Brennerberg cu 526 voturi. Dr. Carol Lurtz candidatul Sașilor verși a obținut 205 voturi, érá Magiarul Dr. Otoban numai 21 voturi. Pentru Dr. Brennerberg au votat mai toți Magiarii, apoi Armenii, Jidanii și oficialii. Români s'au reținut de la votare.

Sașii și curțile cu jurați. Comitetul central din Sibiū al partidului național săsesc în o ședință, la care au participat și ablegați din provință, și-a exprimat nemulțămirea față cu acele dispoziții ale proiectului de lege despre curțile cu jurați, prin cari dispoziția se regulează calificațiunea limbistică a juraților și guvernul se autorizează a suspenda după plac singuraticele juri.

Antisemitism în Oradea mare. Este cunoscut, că între cele mai jidovite orașe se numără Oradea mare (Grosswardein). Acolo Jidovii sînt domni situațiunii; nu e mirare deci, că se arată simptome de antisemitism. În săptămăna trecută s'a ținut în Oradea congresul studenților universitari magiari. La deschiderea congresului a fost invitat și cardinalul Schlauch, care în un frumos discurs arată necesitatea reîntôrcerii la principiile religiunii creștine. Discursul înaltului prelat nu a plăcut Jidano-liberalilor. La banchetul de sară iuristul Jacobi, făcând alusiune la discursul cardinalului, a preamărit liberalismul și a condamnat întunerecul medieval și reacțiunea. La acest toast a răspuns alt iurist, dară cu sentimente creștine, anume Petraszevich. El a zis, că societatea modernă e infectată și falsificată ca și vinul, care-l bem. Societatea o infectează aceia, cari strică și vinul, adecă noii euceritori ai patriei. E necesară întôrcerea la principiile creștine, ceea ce la noi azi se numesce reacțiune. Ridică păharul pentru bravul anteluptător al acestei reacțiuni, pentru cardinalul Schlauch. Toastul a fost primit cu aplause. Presa numită patriotică s'a indignat asupra toastului lui Petraszevich, considerându-l de o provocare la antisemitism, cu toate că toastelele numai a reparat în parte necuviința, ce și-a permis-o Jacobi față cu cardinalul Schlauch. — Comerciantul jidan Weinberger Lipot și soția lui pentru o cauză de nimica și-au maltratat în mod brutal serviitorea creștină și ca să nu strige, au aruncat-o în pivniță. Constatându-se lucrul prin poliție, poporul indignat era să ucidă pe soția lui Weinberger, bolta i-au deranjat-o și a voit să-i aprindă casa. Poliția a pus capet esceselor. Cine garantează înse, că nu se vor repeți escesele antisemitice?

1 Maiu de mult este decretată de către lucrători ca sărbătoare a lor. De când au prins și în Ungaria rădăcini mai adânci principiile numite moderne, lucrătorii și aici serbeză ziua de 1 Maiu, folosindu-se de serbarea ei ca de ocaziune bine venită pentru manifestări socialiste. Femeile socialiste din „Alföld“ au hotărât, ca în 1 Maiu să se prezenteze la petreceri și la adunări îmbrăcate în haine roșii.

Pituk Béla. Foile magiare aduc scirea, că faimosul Pituk Béla a repausat în Arad pe neașteptate. El de mai mult timp a fost morbos și în o stare de compătimit. Este cunoscut, că acest preot gr. cat. a fost tras la răspundere din partea Ordinariatului gr. cat. român de la Oradea mare și pedepsit pentru delicta canonice. El ca să-și răsbune, a publicat sub titlul „Hazaárulók“ o broșură ațitătoare în contra Escelenței Sale I. P. S. D. Michail Pavel, care scriere a provocat cunoscutul vandalism sevârșit la Orade în 1893. Pituk de atunci a petrecut în Arad ca instructor și traducător de poezii magiare pe limba română publicându-le în „Ungaria“. Dumnezeu să-l ierte!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Jertfa creștinilor.

Comentar al Liturgiilor bisericii grecești.

(Continuare.)

c) S. liturgie Christos a instituit-o ca jertfă de espiare așa, ca ea să aibă mai virtos puterea de a șterge pedepsele acelea temporale, cari păcătoșul după iertarea păcatelor grele și ușore are în casurile cele mai multe să le mai sufere ori în viața pămîntescă ori în focul curățitoriu. Cu scopul de a dobîndi iertarea acestor pedepse temporale restante se aduce jertfa eucharistică atât pentru vii cât și pentru morți. Dar pe când ea iertarea păcatelor o dobîndesce numai în chip mijlocit, pe atuncia pedepsele acelea temporale le șterge în chip nemijlocit și a nume per modum solutionis, prin solvire vicară din comora aceea de satisfacții, cari le-a dobîndit pe sama noastră Christos pe cruce. Prin patima și mórtea sa cea nemărginit de amară Christos a plătit pe muntele căpătîinii datoria de pedepsă a tuturor ómenilor. Prețul acela de espiare, care l-a solvit acolo, îl oferesce acum Christos pe altariu cerescului său Părinte pentru vii și pentru morți, pentru ca să li-se lase pedepsa meritată. Căci Christos pe muntele căpătîinii „pentru noi a răbdat durere“, și „certarea împăcării noastre pe dînsul“ (Isaie 53, 4 ur.). Acolo a fost încărcat cu batjocură și săturat cu amărăciune, a fost strivit cu chin și durere, pentru ca brațul pedepsitoriu al dreptului Judecătoriu să nu ne certe și umilască pe noi ómeni vinovați. De lăsarea acésta a pedepsel avem parte, întru cât patimile și durerile lui Christos ni-se impută și însușesc nouă, adecă se aplică spre binele nostru.

Dară sfînta jertfă nu se aduce numai pentru pedepse, ci și pentru satisfacții. Pedepsele temporale pot adecă să se delature în două chipuri, și a nume 1) prin satisfacție în sens propriu, adecă prin deprinderea de fapte bune, prin împlinirea de lucrări de pocăință, prin suferințele răbdate de bunăvoie și cu paciință, cari tóte cumpenesc pedepsă, o egalază și ast fel merită iertarea ei; 2) prin solvirea și suferirea pedepsei, ce a dictat-o Dumnezeu, sau prin satispassiune. Putința de a merita și de a satisface în sens propriu incetază cu mórtea. De aceea sufletele din focul curățitoriu pot mai mult numai să sufere destul, adecă să rabde pedepsă lor, până când pretensiunea dreptății dumnezeesci e îndestulată, și e plătit și filerul cel mai de pe urmă. Viii dimpotrivă, cari sînt în starea grației, pot prin rugăciuni, postiri, milostenii și alte lucrări de pocăință să satisfacă dreptății dumnezeesci, adecă să merite iertarea acelor pedepse, cari altmintea ar avé să le sufere în focul curățitoriu. Diferința acésta pare a o esprima biserica zicînd, că jertfa s. liturgii se aduce „pentru pedepse și satisfacții“. Virtutea espiătoare a ei suplinesce adecă pentru cei adurmiți pedepsă, ce ar avé să o sufere (satispassio), ér pentru cei vii suplinesce în rîndul cel dintăiu satisfacția, ce ar avé să o prestea. Ea ast fel delatură atât pentru cei adurmiți cât și pentru cei vii stavila cea mai de pe urmă, carea le împedecă intrarea în gloria cerescă.

Dacă aceia, pentru cari se aduce s. jertfă, sînt susceptibili, atuncia rodul de satisfacție, carele se realizază în iertarea pedepsei, li-se împărtășesce tot de una și negreșit. Acésta are să se susțină nu numai cu privire la cei vii, ci și la cei adurmiți. De altmintea noi firesce că nu scim, în ce grad și măsură se șterge în fiesce care cas singuratic pedepsă acésta; scim înse totuși cu siguranță atăta, că prin o liturgie pedepsă restantă nu se șterge tot de una întregă și pe deplin. Pentru ca ea să se ștergă întregă și pe deplin, se recere a dese ori aducerea repetită a jertfei. Pentru ca óre cine să se împărtășescă în efectul acesta al jertfei liturgice, se presupune mai de parte ca condiție neapărată, ca primitoriul lui să fie în starea grației. Până când adecă óre cine e în starea păcatului de mórte și în urmare inimiză al lui Dumnezeu, până atuncia nu i-se póte ierta nici chiar pedepsă cea mai mică. A fară de acestea după părerea comună mai e de lipsă, ca primitoriul acelu efect în tocmă ca și la primirea sacramentelor să aibă caracterul sacramental al botezului. Conform părerii acesteia nebotezații, vii ori morți, sînt eschiși de la participarea în rodul acesta sacrificial de satisfacție. Măsura iertării de pedepsă e condiționată mai virtos prin voința și hotărîrea lui Dumnezeu. Se susține cu temei, că viilor li-se iertă cu atât mai multă pedepsă, cu cât sînt mai bine dispuși, adecă cu cât se fac mai vrednici de blândeta și milostivirea lui Dumnezeu prin lucrări de înfrângere, părere de rău, umilință, supunere și de alte virtuți. Cei adurmiți sînt în tot de una susceptibili pentru primirea acestui rod: éră înțelepciunea,

dreptatea și mila lui Dumnezeu hotăresce, întru cât are să micșoreze ori să scurteze jertfa în fiesce care cas suferințele lor.

S. liturgie ca jertfă de espiare în virtutea rînduelii lui Christos are decî puterea și menirea de a șterge pedepse temporale în chip nemijlocit și fară greș, — așa dară ex opere operato în sensul cel mai strict. Înse și ca jertfă de cerere póte ea să mijlocescă dobîndirea iertării acestor pedepse. Asta se întîmplă la tot casul așa, că ea dobîndesce în chipul rugăciunii ajutor și sprigin spre sevărșirea de lucrări de pocăință, prin cari noi putem să satisfacem maiestății dumnezeesci și să câștigăm iertarea pedepselor. Dar o părere pie, carea se póte primi, susține chiar și aceea, că liturgia chiar și în chipul rugăciunii póte dobîndi de la bunătatea și milostivirea dumnezeescă și în chip nemijlocit iertarea milostivă a pedepselor. Învețătura și prava bisericii pare cel puțin a susține, că în chipul acesta omul prin rugăciune și jertfă póte să dobîndescă iertarea pedepselor meritare. Dacă am trage acésta la îndoelă, atuncia unele rugăciuni pentru cei adurmiți, cuprinse în liturgie fórte cu greú ar poté să se esplice în chip îndestulitoriu. Așa se rógă biserica către Preacurata Fecióra: „Ușea milostivirii deschide-o nouă, binecuvîntată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu perim, cei ce sperăm întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi.“ Biserica aduce mai de parte jertfa întru onóra sfinților zicînd: „Pentru ale căror rugăciuni cercetază-ne pe noi, Dumnezeule.“ Érá în deslegare se rógă, ca „Christos — pentru rugăciunile tuturor sfinților să se îndure și să ne mântuiescă pe noi.

d) În sfărșit aducerii neîncetate și virtuții espiătoare a jertfei eucharistice are să i-se mai ascrie încă și aceea, că atatea judecăți dumnezeesci meritare se împedecă ori se delatură chiar de la țeri și popóre, ba și de la tótă lumea. O prisosință de păcate și crime provócă a dese ori dreptatea dumnezeescă, ca ea să dicteze ómenilor fară amănare pedepse extraordinare și să descare preste lumea cea fară de Dumnezeu și fărădelege certări grele. Numai dacă Domnul se impacă, numai așa retrage el brațul său cel amenințatoriu și pedepsitoriu. „Și au cređut ómenii din Ninevi lui Dumnezeu, și au propoveduit post, și s'au îmbrăcat cu saci. — Și a văđut Dumnezeu lucrurile lor, că s'au întors de la căile sale cele rele, și a părut rău lui Dumnezeu pentru răul, carele a zis, să le facă lor, și n'a făcut“ (Iona 3, 5. 10). Dacă a zidit Solomon biserica, a zis Domnul către el: „Audít-am rugăciunea ta, și am ales casa acésta, să fie mie casă de jertfă. De voiú închide ceriul, și nu va fi plóe, și de voiú porunci lăcustei, să mănec lemnul, și de voiú trimite mórte în poporul meu, și de se va smeri poporul meu, preste care se chémă numele meu preste dînsii, și se vor rugá, și vor căuta fața mea, și se vor întórce din căile lor cele rele, și eú voiú audí din ceriú, și milostiv voiú fi păcatelor lor, și voiú vindeca pămîntul lor“ (II Paral. 7, 12 urr.). În chip înfricoșat și îngrozitoriu s'a manifestat în L. V. a dese ori severitatea dumnezeescului judecătoriu și isbînditoriu. Dacă decî cu dar dăruiatul popor creștin în casurile cele mai multe rămâne păzit de atari judecăți dumnezeesci îngrozitoare, află-vom óre cauza în aceea, că dóră el și ómenii lui nu sevărșesc fărădelegi așa de mari? A bună samă nu! Căci étă, cum pămîntul e jur împrejur inundat de lucruri de ale întunerecului și de ale trupului! Cu mănóșie înfiorătoare odrăslesce și buiecesce érba cea veninosă a păcatului pe pămînt. Tot mai lungi, tot mai întunecóse aruncă nóptea necredinței deserte umbrele sale cele fioróse. Nespus de mulți sînt aceia, cari trăsesc ca inimiză al lui Christos și calcă în picioare scumpul sânge al mântuirii prin aceea, că fac robotă poftel grețóse a trupului. Óstea anticreștină dá năvală tot mai îndrăznétă asupra stîncii sfîntului Petru, și în loc sfînt locuesce a dese ori uriciunea pustiirii. Nu e óre pămîntul aprópe să se cutropescă sub povóra fărădelegilor? Nu e óre plină măsura păcatelor? Nu e óre lumea înstrăinată de Dumnezeu și cóptă pentru secerișul osîndei? Cum se face, de nu se împlinesc cuvintele: „Lua-va tótă arma rîvna lui și va intrarma făptura spre isbînda vrășmașilor, sta-va împotriva lor Spiritul puterii și ca un vifor îi va vîntura pe ei“? (Întel. 5, 18. 24.) Cum de nu-și împlinesce Dumnezeu amenințarea sa: „Va răsplăti Domnul fărădelegea lor, și după rēutatea lor îi va perde pe dînsii Domnul Dumnezeu“? (Ps. 93, 23.) Cum póte ochiul cel preasfînt al Domnului să privescă, „că s'au înmulțit rēntățile ómenilor pe pămînt“, și să nu zică: „Perde-voiú pe omul, pe carele l-am făcut, de pe fața pămîntului“? (I Moisi 6, 5 urr.) Pentru ce se pórtă cel Preainalt cu cruțare și indulgință așa de necuprinsă față cu lumea cea cufundată în pofta trupului și a ochilor și în trufia

vieții? Cum de nu se sfârșește bunătatea și îndelungărbdarea lui Dumnezeu, ci concede păcătoșilor un restimp de grație așa de lung spre pocăință și îndreptare? *Asta lumea are să o mulțămescă în rîndul cel dintîiu jertfii celei mari de espiare, carea în fiesce care zi și oră se aduce pe mîi de altare pentru mîntuirea noastră și a totă lumea.* Glasul sîngelui de jertfă al lui Christos strigă neîncetat către Domnul din pămînt, nu ca să provoce răsburare și isbîndă ca sîngele lui Avel, ci ca să pogore omenilor celor păcătoși cruțare și milă. „Veți curcubeul și binecuvîntă pe cel ce l-a făcut pe el, că foarte frumos este în strălucirea sa. Încunjurat-a ceriul împrejur cu mărire, mîinile celui Preaînalt l-au întins pe el“ (Is. Sir. 43, 13 ur.). Acest arc frumos, care împreună ceriul și pămîntul între olaită, e semnul și garanța legăturii celei vecinice de pace, carea a făcut-o Dumnezeu cu omenii. „Și va fi,“ zice Domnul, „cînd voiî noua norii pe pămînt, se va arăta curcubeul pe nor, și-mî voiî aduce a minte de legătura mea, carea este între mine și între tot sufletul viu în tot trupul. Și va fi curcubeul meu pe nori, și-l voiî vedé, ca să-mî

aduc a minte de legătura cea vecinică între mine și între pămînt și între tot sufletul, care este în tot trupul pe pămînt“ (I Moisi 9, 14 ur.). Curcubeul simbolizează pe Fiul cel întrupat al lui Dumnezeu, care ca mijlocitoriu a făcut pace între ceriî și între pămînt. Cînd Părintele ceresc vede roșéța sîngelui Fiului sêu celui iubit, carea lucește de la răsăritul sôrelui pînă la apus în mîi de potire sacrificiale, atuncia dispar norii cei întunecoși ai amenințătoarelor lui judecării, și razele cele vesele ale milôsei lui fețe strălucesc din nou preste pămînt. Prin sîngele de jertfă al lui Christos se îmblîndește deci zilnic mânia lui Dumnezeu, se opresce brațul pedepsitoriu al Judecătoriaului dumnezeesc, ca să nu mai adaugă a blăstema pămîntul pentru faptele omenilor, pentru că se plécă cugetul omului cu de-adinsul spre rele din tinerețele lui (I Moisi 8, 20). Dacă „nu mai rămâne jertfă pentru păcate“, atuncia mai rămâne numai „o așteptare înfricoșată a județului și urgia focului, care va să mistuésca pe cei protivnici“ (Evr. 10, 26 ur.).

(Va urma.)

Ben Hur

saü

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

„A! Și acésta e căruța, aceștia sînt caii, cu cari va să invingă? Îți mulțămesc, Malluch, îți mulțămesc! Tu și pînă aci mî-ai făcut serviții bune. Sînt indestulit. Fii acuma călăuzul meu pînă la dumbrava de finici și mă întrodu la șeicul Ilderim Nobilul.“

„Cînd?“

„Astăzi! Caii lui mîne ar puté să fie oferiții altuia.“

„Așa dar îți plac?“

Ben Hur rêsponse cu foc:

„Numai o clipă i-am vèdüt din postul de pe tribună, căci atuncia apăru Messala și mî-a legat totă luarea a minte; dar am recunoscut întrîinșii sîngele, care e minunea și gloria pustiei. Numai în grajdurile împératului am vèdüt cai asemenea lor; cel ce i-a vèdüt o dată, acela nu-i mai uită. De te voiî întîlni mîne, te voiî recunósce, chiar și dacă nu m'ai saluta; te voiî recunósce de pe față, de pe figură, de pe firea întregă; și de pe acele-și semne îi voiî recunósce și pe ei și cu aceea-și siguritate. Dacă sînt adevérate tóte, câte se vorbesc despre ei, și dacă voiî puté să supun spiritul lor spiritului meu, atuncia voiî —“

„Dobîndi sesterțiile,“ zise Malluch ridënd.

„Ba!“ replică grabnic Ben Hur. „Voiî face aceea, ce mai bine se cuvine unui bărbat născut spre moștenirea lui Iacob, — voiî umili pe contrarul meu înainte a tot poporul. Înse,“ observă el cu nerăbdare, „timpul trece. Cum am puté să ajungem mai iute la corțurile șeicului?“

Malluch se gîndi puțintel.

„Mai bine facem, dacă mergem de-a dreptul în sat, care spre norocire e aprópe; de vom puté închiria acolo două cămile sprintene, într'o oră vom fi la dumbrava de finici.“

„Să mergem dar!“

Satul era un șir de palături, cari erau aședate în grădini frumoșe și erau întrerupte de hanuri și întocmite principesce. Ei ușor căpétară cămile și suindu-se pe ele porniră spre vestita pădurice de finici.

X.

Dumbrava de finici.

Din colo de sat coliciî erau cultivați. Tinutul acesta în realitate era grădina

Antiochiei, în care nici o palmă de loc nu era nefolosită. Cóstele colinelor erau treptate în chip de terasă. Tufșurile erau dese și plăcute, tufele erau străbătute de vițe și a fară de umbră ademenitoare mai îmbiaü și îmbeșugare de struguri purpuri și pe lângă aceea prospecte dulci la vin. Preste straturî de pepeni și prin dumbrăvi de apricoși și smochini și prin păduri de orangi și citroni luciaü casele albe ale țeranilor: și pretutindenea, la fiesce care paș prisosința, fiica prietinósă a păcii, da să înțelegi, că ea aci e a casă. Tóte icónele acestea erau de așa, cât dispuneaü vesel inima nobilului călătoriü, așa că mai pe urmă vrënd nevrënd trebuia să recunósca meritul Romei întru susținerea păcii. Din cînd în cînd se deschidea câte o priveliște spre Taur și Livan, între cari Orontul ca o linie arginție de demarcare își urma pacnic cursul sêu.

Prietiniî continuându-și calea ajunseră la rîu, a cărui șerpuii le însoția drumul, trecură apoi preste înălțimi pezișe, apoi prin văi, în cari pe ici pe colé erau ascunse vile. Regiunea era îmbrăcată în podóba deplină de frunze de stejari, sicomori și mirte, printre cari buiciaü dud, dafin și iasmin binemiro-sitoriü. Rîul lucia asemenea unei oglinđi de razele sôrelui, cari cădeau peziș pe el. Năi îl acoperiaü în șire nesfârșite, venind și mergënd, lunecând la vale purtate de curgerea apei, mánate de vîntul, ce le umfla vîntrelele, orî săltând de loviturile vîslelor, și tóte își aduceaü a minte de mare, de popóre depártate, de cetăți vestite și a fară de aceea își mai oferiaü ochilor încă multă bizarerie de lucruri străine. Pe sama fantasiei nu esistă nimica mai încătușatoriü de cât vîntreua albă a unei năi, care se silesce spre mare, nimica mai trezitoriü de cât vîntreua albă, ce e îndreptată către casă, după ce a sevărșit călătoria. Și mai de parte călătoriaü prietiniî, de-a lungul țermului, pân ce ajunseră la un lac, care-l nutria apa rîului, limpede, adâncă și făr de curent. Un finic bătrân stăpânia gura lacului. Malluch se opri lângă finic, se întorse în stînga, bātu în palmi și zise:

„Uite! Uite! Dumbrava de finici!“

Sceneria era unică în felul ei, abstragënd póte de la oasele cele mai frumoșe ale Arabiei ori de la parcurile Ptolemeilor de la țermul Nilului. Și pentru ca plăcerea acésta încântătoare, nouă pe cum era, să se mai potenteze, Ben Hur ajunse acum la un tablou, care părea a nu avé hotaré și se înfățișa ca o câmpie. El umbla pe un covor de érbă fragedă, în Siria productul cel mai rar și

mai frumos al pămîntului. Înălțându-și privirea vedea ceriul vînet deschis lucind prin frunzișul nenumăraților finici. Adeverați patriarhi ai felului lor păreaü a fi acești arbori, așa de numeroși și de bătrâni și de o periferie așa de mare, așa de înalți și de îndesați, cu ramî așa de largi, și fiesce care clómbă cu frunze ca céra de lucii și înșirate lângă olaită așa de perfect, cât clómbele se înfățișau ca nisce pene. Finiciî aceștia păreaü a fi nisce vrăjiți. Aci covorul pajistiî verđi, carea împärtășia chiar și atmosferei lucire, colo lacul, lin și limpede, aprópe așa de înalt ca și șesul. Lacul acesta împärtășia arborilor viața lor cea lungă, bătrânețele lor cele înalte. Întrecea óre dumbrava Dafnei pe cea de aci? Și finiciî, ca și cum ar sci gîndurile lui Ben Hur si ar voi să-i dobîndescă favorul, păreaü a se pleca și a-l împrejura cu rēcóre rourósă, pe cînd trecea el pe de desubtul boltiturilor lor.

Drumul șerpua paralel cu țermul lacului și aprópe de el. Și cînd călătoriî sosiră pe drum pînă la marginea lacului găsiră la amîndoi țermi un plan mic și mai luminos, care părea a nu da loc altor arbori fără numai finicilor.

„Privesce aici,“ zise Malluch arëtând spre un finic uriaș. „Fiesce care inel de pe trunchiul lui însamnă un an de viață. Numără-le de la rădăcină pînă la coronă, și dacă șeicul îți va spune, că dumbrava asta aü sădit-o, mai înainte de ce s'ar fi audit în Antiochia numele Seleuciđilor, nu o trage la îndoelă.“

Nu poți privi la un finic desevärșit, fără ca el să nu-ți istorisésca cu o acurateță proprie lui istoria vieții sale și să nu te dispună spre poesie. Asta espică reverința, de care a avut finicul parte, și care se datéză înapoi pînă la artiștiî cei mai vechi; ei pe totă fața pămîntului nu aü aflat altă formă mai potrivită, care să le servésca de model pentru columnele palaturilor și templelor lor. De aceea se simția și Ben Hur mișcat și zise:

„Cînd îl vèdúi astăzi pe tribună, bu-nule Malluch, șeicul Ilderim mi-se părea om de rînd. Rabiniî din Ierusalim ar privi la el cu dispreț ca la un căne din Edom. Cum a dobîndit el păduricea acésta? Și cum a sciut el, să și-o păstreze față cu lacomia guvernatorilor romanî?“

„Dacă sîngele dobîndesce precelință în decursul timpului, fiule al lui Arriü, atuncia Ilderim are înălțimea nobilitară cea mai

mare, cu toate că e numai un Idumeu netăiat împrejur.“

Apoi continuă Malluch cu căldură: „Toți părinții lui au fost șeici. Unul din ei, — nu știu, când a trăit ori a împlinit fapta aceea nobilă, — a scăpat odinioară pe un rege persecutat de o oște. Istoria spune, că l-a împrumutat o mie de călăreți, cari cunoseau cărările pustiei, pe cum păstorii cunosc puținele coline, pe cari locuiesc cu turmele sale. Ei îl duseră dintr'un loc într'altul, până când sosi prilejul, și atunci uciseră cu lăncile sale pe inimic și aședară pe regele din nou pe tron. Și se spune, că regele nu și-a uitat de acest serviciu și a adus aci pe fiul pustiei și l-a zis, să-și ridice aci cortul său și să-și aducă aci familia și turmele, că lacul și arborii și tot ținutul până la munții din apropiere sînt proprietatea lui și a ficiilor lui pentru tot de una. Și în proprietatea aceasta nu l-au turburat nici o dată. Domnitorii, cari au urmat, au socotit a fi lucru înțelept, să rămână în bună înțelegere cu viața acesta, căci Domnul le-a înmulțit bărbații și caii și cămilele și bogățiile. Ei a fără de aceea stăpînesc mai multe drumuri de țară dintre orașe așa, că de la bunul lor plac afirmă, să strige ori când călătorilor: „Mergi în pace!“ ori: „Stăi!“ și ceea ce dispun ei, aceea se împlină. Până și prefectul din citadelă, din care privește preste Antiochia, privește de fericită împrejurarea, că Ilderim, care pentru binele, ce l-a făcut la tot felul de popor, se numește Nobilul, cu femeile sale, cu pruncii săi, cu turmele sale de cămile, cu stăvile sale de cai și cu toate cele ce se țin de un șeic în călătorie, s'a suit aci asemenea părinților nostri Avraam și Iacob și a schimbat singurătatea pustiei cu frumusețile, ce le vedeți jur împrejur.“

Ben Hur ascultase cu luare a minte și fără de a băga de seamă, că dromedarii începuseră a înainta mai încet, er acum zise: „Cum s'a făcut dar, că am vădut pe șeicul smulgându-și barba și blăstămându-se însuși, pentru că și-a pus încrederea într'un Roman? De l-ar fi audiat împăratul, ar fi zis: „Astfel de prietini nu-mi plac. Depărtați-ți!“

„Asta ar fi numai o judecată scurtă vedătoare,“ replică Malluch surîdînd. „Ilderim nu este amic al Romei. El poartă în inimă o amărăciune. Acum sînt trei ani Partii călăriseră cruciș preste drumul dintre Bozra și Damasc și se aruncaseră asupra unei caravane, carea între altele ducea restanțele chiar incassate ale contribuției din un ținut de dincolo de drum. Ei uciseră totă viețuitoarea, ce le venia în drum, ceea ce censorii din Roma sigur ar fi trecut-o cu vederea, de cum va ar fi scăpat numai banii împărătesei și s'ar fi spedit la Roma. Înse aceasta nu s'a împlinit. Arendatorii dărilor, cari erau responsabili pentru pierdere, se plâneră la împăratul, și acesta judecă la rebonificare pe Irod, era acesta confiscă averea lui Ilderim sub cuvînt, că el și ar fi negles datorința în chip trădătoriu. Șeicul a apelat la împăratul, și acesta necunoscîndu-l l-a dat un răspuns, pe cum s'ar fi putut aștepta bună oră de la sfînxul cel de pîtră. Inima bătrînelului s'a amărît foarte tare, și el de atunci nutrește ura sa și se bucură vedîndu-o, cum crește.“

„El nu poate face nimica, Malluch!“

„Așa e,“ zise Malluch, „înse asta pretinde o explicare, ce ți-o voi da, numai

după ce-l vei fi făcut cunoscînta. Dar etă! ospitalitatea șeicului se începe deja, — pruncii te agrăesc.“

Dromedarii se opriră, și Ben Hur privi în jos la căte va fetețe de ale țeranilor sirieni, cari îi imbiară coșercile sale pline de curmale. Pomele erau abia culese, și el nu putea să le respingă. Se plecă deci și le luă, și în vreme ce o făcu, zise un om de pe finicul, sub care se opriseră: „Pace vouă și bine ați venit!“

Prietinii nostri mulțămîră pruncelor și apoi grăbiră mai de parte cu o rîvnă, de cîtă erau capabile forțele cămîlelor.

„Trebue să știți,“ continuă Malluch, imbușcînd din cînd în cînd căte o curmală, „că eu sînt om de încredere al neguțătorului Simonide și une oria mă măgulesc și cu aceea, că-mi cere sfatul. Fiind că îl cercetez în casa lui, am făcut cunoscînta cu mulți prietini de ai lui, cari sciind raportul nostru împrumutat grăesc cu el fără de nici o rezervă în ființa mea de față. În chipul acesta am făcut și cunoscînta șeicului Ilderim.“

În clipa acesta Ben Hur nu lua a minte la cuvintele soțului său; gândurile lui petreceau airia. Înaintea ochilor lui sufletești so ivi icôna curată, nobilă și frumoasă a Estirei. Ochii ei negri cu caracteristica lor strălucire jidovăscă se întîlniră cu modestie cu ai lui. El audia pașii ei, cum se apropia la el cu viu, audia glasul ei, cum îl imbia cu pocalul; și el își aducea a minte în chip vioiu de totă compătîmirea, ce l-o vedise, — ce l-o vedise în chip așa de deschis, cît nu era lipsă de cuvinte, — ce l-o vedise cu atîta devotament, cît cuvintele numai ar fi slăbit efectul acestei vederi. Dar icôna acesta dragălașă dispăru, pe loc ce Ben Hur se întorse din nou cătră Malluch.

„Acum sînt căte va săptămîni,“ zise Malluch continuînd, „bătrînelul Arab cercetase pe Simonide și mă află și pe mine acolo. Am vădut, că e iritat pentru ore ce, și voiam, să mă retrag. Dar el mi-a zis, să rămân. „Fiind că ești Israelit,“ zise el, „rămâi aci, căci am să istorisesc o istorie estraordinară.“ Emfasa, cu care rosti cuvîntul „Israelit“, îmi trezi curiositatea. Am rămas, și acesta e esența istoriei lui, — o spun pe scurt, pentru că ne apropiăm deja de cort și detaurile le las, să ți-le împărtășescă bunul bătrînel însuși. Cu mulți ani în ainte de asta sosiră trei bărbați ca oșpeți la cortul lui Ilderim în pustie. Ei erau străini, unul Hindu, altul Elin, și al treilea Egiptean. Ei veniseră pe cămile, pe cele mai mari, ce le-a vădut vre o dată, și animalele erau albe. El l-a primit la sine. În ceea zi dimineță se sculară și rostiră o rugăciune cătră Dumnezeu și cătră fiul lui și asta într'un chip plin de taîne. După ce au prânzit, Egiptenul istorisi, cine sînt ei și de unde au venit. Fiesce care din ei a vădut o stea, și din ea s'a audiat un glas și l-a provocat, să mîergă în Ierusalim și să întrebă: „Unde este, cel ce s'a născut împărat al Iudeilor?“ Ei ascultară. Steaua l-a condus din Ierusalim la Vetleem, și acolo într'o peșteră au aflat un prunc nou născut și au cădut înaintea lui și i-s'au închinat. Apoi l-au dăruit daruri prețioase, și au mărturisit, că el e acela, pe care l-au cercat, s'au suit pe cămilele sale și au grăbit la șeicul, — că Irod, carele se numia cel Mare, dacă ar fi pus mîna pe el, a bună samă

l-ar fi ucis. Credincios obiceiul strămoșesc șeicul le-a purtat grijea, și un an de zile l-a ținut ascunși. Când și-au luat rămas bun, l-au lăsat daruri prețioase, și fiesce care s'a dus pe altă cale.“

„Acesta într'adevăr e o istorie minunată,“ zise Ben Hur. „De ce zici, că aveai să întrebă în Ierusalim?“

„Ei aveai să întrebă: Unde este, cel ce s'a născut împărat al Iudeilor?“

„Asta a fost tot?“

„A fost și mai mult, dar acum nu-mi mai aduc a minte.“

„Și au aflat pruncul?“

„Da, și i-s'au închinat.“

„Asta a fost o minune, Malluch.“

„Ilderim e om serios, de și e pornit spre mînie ca toți Arabii. Minciuna pe buzele lui nu se poate închipui.“

(Va urma.)

Bibliografie.

A eșit de sub tipar:

„Istoria Împăratului Traian și a Contemporanilor săi“ de Dr. Heinrich Francke, traducere autorisată de P. Broștean. Cu 12 ilustrațiuni. Prețul unui exempl. fl. 4. — pentru România Lei 12. —; legături cu lucș fl. 1. — pentru România Lei 3. — bucata.

A se adresa la fie care librărie sau de-a dreptul la editorul:

Petru Broștean
în Brașov str. garei nr. 45.

A apărut:

„Biblioteca pentru toți“ Nr. 120. *Un leu și un zlot*, o frumoasă comedie de D. R. Rosetti.

„Colecția Șaraga“ Nr. 60. *Sărăcie*, poezii de A. Steuermann.

Nr. 61. *O toamnă la Paris*, proză și versuri de același.

„Biblioteca Noastră“ Nr. 1. *Realități și visări*, nevește și schițe de Septimiu Sever Secula. Broșura aceasta e începutul unei serii de publicațiuni, ce vor apăre o dată pe lună sub direcția literară a Dnului profesor E. Hodoș. Primul număr putea fi puțin mai îngrijit. Prețul e 14 cr.

Părintele Nicolae, schițe din viața preoților de George Simu. Prețul 20 cr.

Foie literară e numele unei reviste săptămînale, ce a început să apară la Oradea mare sub redacția cunoscutei scriitoare *Lucreția Rudow Suciă*. Prețul e 4 fl. pe an. O recomandăm deosebit cetitorilor nostri.

A apărut „Convorbiri literare“ Nr. 3. și 4. cu următorul sumariu: D. Evolcianu. *Ilustrații literare*. — A. Naum. *Povestea vulpii* (Poem). — M. Stroescu. *Leanca* (schiță). — C. Lecca. *În tren* (monolog). — D. C. Nădejde. *Critică Năpastei* lui I. L. Carageale (studiu literar). — Leconte de Lisle. *Cain* (tradus de Al. Antemireanu). — Virgiliu Popescu. *Al treilea anuar al D-ului Weigand*. — W. Shakespeare. *Femea îndărătmică* (comedie). — T. Maiorescu. *Căderea și darea în judecată a Ministrului Lascar Catargi la 1876*. — Antonescu. *Activitatea științifică a lui Alex. Odobescu*. — Stratilescu. *Din literatura celtică* (Deirdre). — Al. Mihaescu. *E noapte* (poezie). — N. Volenti. *Pastel de mare*. — Revista publicațiilor. — Cărți primite la redacție.

Editor și redactor răspundător:

Dr Victor Szmigelski.